

2025-08-05

Remissvar – Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper (SOU 2025:53)

Akavia har beretts tillfälle att inkomma med ett remissyttrande avseende SOU 2025:53. Akavia är ett förbund inom Saco som samlar 144 000 medlemmar som är jurister, ekonomer, samhällsvetare, personalvetare, IT-akademiker och kommunikatörer i privat och offentlig sektor.

Akavias synpunkter

Sammanfattning

Akavia avstyrker utredningens förslag baserat på de sammantagna negativa konsekvenser som riskerar att uppstå vid ett genomförande.

Om regeringen väljer att genomföra de föreslagna förändringarna, anser förbundet att undantag från kvalifikationstid bör införas för personer som beviljats uppehållstillstånd för arbete. För att säkerställa att Sverige fortsatt är ett attraktivt land för global spetskompetens anser Akavia att undantag bör införas för personer som har uppehållstillstånd på grunder som per definition förutsätter hög kompetensnivå, såsom uppehållstillstånd för EU-blåkort, forskarstudier eller forskning.

Om regeringen väljer att gå vidare med förslagen vill Akavia även betona vikten av att nya och utökade uppgifter för finansieras fullt ut. Dessutom noterar förbundet att det pågår beredning av näraliggande utredningar rörande ekonomiskt bistånd och förutsätter att regeringen tillser att regelverken präglas av överskådlighet och intern konsekvens.

Akavia värnar en socialförsäkringsmodell som innebär en balans mellan incitament till arbete och ekonomisk trygghet vid exempelvis sjukdom, arbetslöshet eller föräldraskap. Samtidigt som inkomstbortfallsprincipen skapar incitament till utbildning, arbete och tillväxt finns behov av ett yttersta skyddsnät.

Akavia avstyrker utredningens förslag rörande kvalificering till vissa bosättningsbaserade bidrag och ekonomiskt bistånd. Detta baserat på de sammantagna negativa konsekvenser som riskerar att uppstå vid ett genomförande. Förbundet delar de farhågor som lyfts i utredningen att förslagen riskerar att innebära ökad risk för svartarbete, exploatering, kriminalitet och fattigdom, då fler varken kommer att vara kvalificerade för socialförsäkringsförmåner eller för ekonomiskt bistånd. Förändringarna riskerar att motverka regeringens ambition att stoppa den kriminella ekonomin och arbetslivskriminalitet.

Akavia anser även att de föreslagna ändringarna rörande kvalificering för de bosättningsbaserade biståndet riskerar att försvåra Sveriges möjligheter att attrahera och behålla högkvalificerad arbetskraft och forskare från tredje land, vilket kan påverka tillväxt och

innovation negativt. Förändringarna riskerar att gå tvärtemot regeringens uttalade ambition att attrahera kvalificerad arbetskraft att förstärka en negativ bild av Sverige som mottagarland, även för högkvalificerad arbetskraft.

Om regeringen väljer att genomföra de föreslagna förändringarna, anser förbundet att undantag från kvalifikationstid bör införas för personer som beviljats uppehållstillstånd för arbete.

Utredningen föreslår en kvalifikationstid på fem år, men att kvalifikationstiden ska kortas för personer med högre inkomst genom ett inkomstvillkor. Inkomstvillkoret kan uppfyllas genom att den försäkrade har en inkomst av förvärvsarbete som uppgår till antingen 0,48 inkomstbasbelopp per månad under minst sex månader i följd eller 0,35 inkomstbasbelopp per månad under 12 av de senaste 24 månaderna.

Kommitténs bedömning är att det inte skulle vara möjligt att undanta högkvalificerade personer utifrån att det skulle bli alltför besvärligt att utreda i varje enskilt fall. Akavia ifrågasätter utredningens slutsatser vad gäller vissa grupper som alltid måste förutsättas tillhöra denna kategori eftersom det finns typer av uppehållstillstånd som endast kan ges till sådana personer, exempelvis uppehållstillstånd för EU-blåkort, forskarstudier eller forskning. Uppehållstillstånden förutsätter per definition en hög kompetensnivå och kräver ingen individuell prövning. Undantag från kvalifikationskrav bör därför omfatta dessa kategorier. Även innehavare av arbetstillstånd, givet dagens nivå i inkomstkrav, bör omfattas.

För Akavias medlemmar som arbetar i stat och kommun innebär förslagen av olika skäl tillkommande uppgifter. Akavia anser att utredningen inte tillräckligt har belyst konsekvenserna av förändringarna. Exempelvis lyfter Domstolsverket att det saknas finansiering för ökad måltillströmning hos de allmänna förvaltningsdomstolarna och överklaganden i kammarrätterna till följd av att ansökningar om både socialförsäkringsförmåner och ekonomiskt bistånd kommer att avslås. Ett annat exempel är att det saknas finansiering till kommunerna för ökat behov av handläggning av akut nödbistånd och stöd för personer som står utanför arbetsmarknaden. Akavia betonar vikten av att utökade uppgifter för myndigheter och kommuner behöver finansieras fullt ut.

Dessutom noterar förbundet att det för närvarande pågår beredning av flera näraliggande betänkanden med olika förslag rörande ekonomiskt bistånd och förutsätter att regeringen tillser att regelverken präglas av överskådlighet och intern konsekvens.

Patrik Nilsson
Chef politik och profession

Charlotte Tarschys
Chefsekonom